

Maros Katalin – Tóth Olga

Az iskolai gyermekvédelem helyzete

BEVEZETÉS

Az 1990-es évektől kezdődő gazdasági, társadalmi átalakulás számos egyéni, családi és társadalmi diszfunkciót (is) eredményezett. Ezek jelentős része az iskolában is megjelent. Nagymértékben nőtt a különféle okokból veszélyeztetett gyerekek száma. Fontossá vált tehát az iskolai gyermekvédelem újragondolása, professzionalizálása, a prevenció előtérbe helyezése. Ezt a célt szolgálják az 1990-es évek közepétől hozott, illetve módosított törvények, rendeletek.¹ Ezekben a törvényhozók előírják az iskolai gyermekvédelmi felelős alkalmazásának kötelezettségét a közoktatási intézményekben; szabályozzák az alkalmazás feltételeit, az egyéb gyermekvédelmi intézményekkel való együttműködés formáit, a jelzőrendszer működését.

Az iskolai gyermekvédelem működéséről az előző években átfogó vizsgálat nem folyt. Az elvégzett, értékes helyi kutatások azonban számos problémára hívták fel a figyelmet.

1999 novemberében a Zala megyei Pedagógiai Intézet gyermek- és ifjúságvédelmi szaktanácsadója készített felmérést a megye közoktatási intézményeiben folyó gyermekvédelmi munkáról. A vizsgált 180 intézmény közül 33 intézmény, azaz mindössze 26% tett eleget a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök törvényben előírtak szerint való alkalmazásának. Ez azzal is összefügghet, hogy a megyében sok kistépelülés található, így az oktatás többnyire több település körzeti iskolájában történik.²

2000-ben a Tolna megyei módszertani Gyermekjóléti Szolgálat iskolai szociális munkacsoportja a szolgálatok munkatársai és az iskolai gyermekvédelmi felelősök közötti kapcsolatot és együttműködést vizsgálta. Nem minden településen létesült gyermekjóléti szolgálat, illetve sok településen társulás formájában működtetik a szolgálatot az önkormányzatok. Van olyan iskola, amelyik mindeddig soha nem került kapcsolatba a gyermekjóléti szolgálattal. Előfordult, hogy az iskolai gyermekvédelmi felelős státuszát megszüntették, és a gyermekvédelmi munkát az osztályfőnökök feladatkörébe helyezték át. A gyermekjóléti szolgálatok úgy vélik, az iskola kompetenciája kiegészülhetne iskolai szociális munkás alkalmazásával, sok esetben nem kellene más intézményt bevonni az esetkezelésbe. Ez az iskola számára lehetővé tenné, hogy olyan tevékenységeket végezzen a gyermekek védelme érdekében, melyek egyébként a finanszírozás hiányában nem folytathatók.³

2000 márciusában az iskoláztatási támogatás bevezetésének hatásvizsgálatára négy megyében (Békés, Győr-Moson-

Sopron, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) került sor.⁴ Az iskoláztatási támogatás bevezetésével a törvényalkotók egyik szándéka az volt, hogy az iskolák és a gyermekjóléti szolgálatok közötti kapcsolat deklarált és tartalmas legyen. A vizsgálat azt mutatja, hogy az iskolák nagyon kis mértékben tekintik feladatuknak az igazolatlanul sokat hiányzó tanulók esetében a gyermekvédelmi munkát. Ezt a meglátást támasztja alá az is, hogy csak az esetek 10%-ában történt családlátogatás, és ennél is ritkábban fordult elő, hogy az iskola tanulmányi segítséget nyújtott volna a tanulóinak. Kötelezettségük ellenére csak az esetek 45–60%-ában jeleztek a gyermekjóléti szolgálatnak, elenyésző számban tartottak intézményközi megbeszélést. Nem került napvilágra semmiféle olyan kezdeményezés, amely a felzárkóztatást, hiányok pótlását vagy speciális szükségletek kielégítését szolgálta.

Az iskolai hiányzások miatt a vizsgálatba bekerült gyerekek 10 évesek, vagy annál idősebbek voltak. Ennek hátterében az iskolai sikertelenség, évismétlések állnak. Ez azt is jelenti, hogy az iskola az első években nem tudott megfelelő segítséget nyújtani a gyermekek hátrányainak, elmaradásainak behozatalában. Jellemző adatnak tekinthető, hogy az igazolatlanul hiányzó iskoláskorúaknak csak 63%-a járt óvodába, ahol a sikeres iskolázathoz szükséges fejlesztésekre (logopédiai, gyógypedagógiai, pszichológiai) elméletileg sor kerülhetett volna. 2001-ben a Közoktatási Közalapítvány kuratóriuma a Nyíregyházi Főiskola Neveléstudományi és Szociálpedagógiai Tanszékével közösen kutatást végzett Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közoktatási intézményeiben.⁵ A részt vevő közel 300 iskolában az oktatás-nevelést segítő, nem pedagógus szakemberek alig kerülnek alkalmazásra. A vizsgálat a mintában mindössze 5 fő pszichológust, 8 fő logopédust és 5 fő szociális munkást talált. Ez azért problematikus, mert a tanulók összetételéből adódó sokféle probléma „kezelése” szükségessé tenné az iskolák pedagógiai munkájának módszertani kiegészítését. Az iskolák a legkönnyebbnek azoknak a feladatoknak a megvalósítását tartják, amelyek az iskolával kialakított kapcsolatok rendszeréhez kötődőek, mert úgy vélik, ennek a kapcsolati tőkének eredményeket kell hoznia a tanulók szociális helyzetéből fakadó problémák megoldásában. A kapcsolattartás egyrészt függ attól, hogy az iskolák mely intézményeket tudják nagyobb nehézségek nélkül elérni, másrészt attól, hogy milyen személyes kontaktust tudnak kialakítani az ott dolgozó munkatársakkal.

A végzett kutatások rávilágítanak az iskolai gyermekvédelem területén ellátandó tevékenységek megvalósulásának

ellentmondásosságaira. Megállapítható, hogy a jogszabályok rendelkezései nem az előírásnak megfelelően jutnak érvényre. A gyermekjóléti szolgálatok és az iskolák is ritkán alkalmaznak iskolai szociális munkás szakembereket gyermekvédelmi felelősként. Feltehetőleg az érintett települések nagy részén nincs ilyen lehetőség, az viszont nem elfogadható érv az iskola részéről, hogy nem megfelelőek a körülményeik, és ennek következtében a legtöbb iskolában csak formális a gyermekvédelmi feladat ellátása. Többnyire nem is gyermekvédelmi szakember végzi a feladatot. A gyermekjóléti szolgálatok azt tartják a legveszélyesebb tendenciának, hogy nemcsak maguk az iskolák nem vállalják a problémák kezelését, de a tanulókat más intézménybe, más szakemberhez sem irányítják. Ezt törvénytörtőnek, etikailag és szakmailag megkérdőjelezhetőnek tartják a gyámhivatalok munkatársai, mert így a gyermekjóléti szolgálatokra hárulnak olyan feladatok, amelyeket más segítő és szakmai szolgáltató intézményeknek kellene ellátniuk. Annál is inkább, mert a település gyermekvédelmi koncepciójának a kidolgozásában is elengedhetetlen feltétel a közoktatási intézmények részvétele a megelőző munkában. Ezt a települési önkormányzatoknak helyi rendeleteikben kell szabályozniuk.

A helyi felmérések alapján fogalmazódott meg az igény, hogy országosan is szükséges lenne feltárni, az iskolák miért nem tudják és/vagy akarják elvégezni a nevelési, gyermekvédelmi feladatok rájuk eső részét. Jelen vizsgálat a Szociális- és Családügyi Minisztérium Gyermekvédelmi Főosztályának megbízásából a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet koordinálásával történt 2001 novemberében. A kutatás elsődleges célja annak megismerése volt, hogy az iskolák mennyiben tesznek eleget a közoktatási törvény azon előírásainak, miszerint minden iskolában 0,5 státuszban alkalmazni kell gyermek- és ifjúságvédelmi felelőst. További cél volt annak feltárása, hogy milyen szinten biztosítják az iskolák a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős foglalkoztatásának jogszabályban előírt feltételeit. Fontos kérdés, hogy a gyermekvédelmi felelős munkája mennyire hatékony, és mennyire aktív része a település megelőző gyermekvédelmi rendszerének. Ebben a tanulmányban a kutatás zárójelentéséből a gyermekvédelmi felelős alkalmazására és a munkafeltételekre vonatkozó részeket mutatjuk be.

A VIZSGÁLAT MÓDSZERE, MINTÁJA

A vizsgálat az iskoláknak kiküldött önkitöltős kérdőív segítségével folyt. A kérdőív kitöltése és visszaküldése természetesen önkéntes volt. A kérdőíveket Budapest és Pest megye kivételével a megyei Pedagógia Intézet útján juttattuk el valamennyi iskolába, és szintén a Pedagógiai Intézetek gyűjtötték be a kérdőíveket. Budapest és Pest megye iskoláiba a felmérést végző intézet küldte ki a kérdőíveket. Az iskolára vonatkozó legfontosabb adatokat az igazgató, a gyermekvédelmi munkára vonatkozó adatokat pedig a gyermekvédelmi felelős (ha dolgozik ilyen az adott iskolában) töltötte ki. A kérdőívek visszaküldési arányát megyénként, valamint a minta megoszlását iskolatípus, településtípus és iskolafenntartó szerint az 1-4. táblázatok tartalmazzák.

1. táblázat

A minta megoszlása iskolatípus szerint

Iskola típusa	Elemsszám	Százalék
általános	1555	66,5
általános + diákotthon	27	1,2
Általános Művelődési Központ iskolája	120	5,1
gimnázium	103	4,4
szakképző iskola	214	9,1
szakközépiskola+gimnázium	99	4,2
egyéb, besorolhatlan	221	9,4
Összesen	2339	100,0

2. táblázat

A minta megoszlása az iskola fenntartója szerint

Az iskola fenntartója	Elemsszám	Százalék
önkormányzat	1975	84,4
egyház	71	3,0
alapítvány	31	1,3
egyetem	21	,9
egyéb	63	2,7
nincs adat	178	7,6
Összesen	2339	100,0

3. táblázat

A minta megoszlása településtípus szerint

Település	Elemzés	Százalék
megyeszékhely	467	20,0
város	686	29,3
község	979	41,9
Budapest	138	5,9
nincs adat	69	2,9
Összesen	2339	100,0

4. táblázat

A mintába került iskolák aránya megyénként

	A mintába került iskolák aránya %
Baranya	55
Bács-Kiskun	53
Békés	59
BAZ	63
Csongrád	45
Fejér	60
Győr-Moson-Sopron	48
Jász-Nagykun-Szolnok	65
Hajdú-Bihar	66
Heves	57
Komárom-Esztergom	74
Nógrád	68
Pest	27
Somogy	54
Szabolcs-Szatmár	43
Tolna	59
Vas	67
Veszprém	56
Zala	63
Budapest	52
Egész minta összesen	55

A minta megoszlásából mindenképpen figyelembe kell venni, hogy a Pest megyei iskolák igen rossz kérdőív-visszaküldési aránya (27%) miatt ez a megye meglehetősen alulreprezentált a mintában. Egyébként is igen nagy eltérések vannak az egyes megyék között a szerint, hogy milyen számban küldték vissza a kérdőíveket. A vizsgálatban végül is az ország iskoláinak több mint fele részt vett, ami az jelenti, hogy egyes megyékben, mint Komárom-Esztergom, Vas és Hajdú-Bihar megye, a visszaküldési arány 70% körüli, más megyékben pedig, a már említett Pest megyét leszámítva, 50% körüli volt. Az 1. táblázatból látható az is, hogy iskolatípusok szerint elsősorban az általános iskolák különféle fajtáiról rendelkezünk adatokkal, emellett az iskolák egy része a kódolás során nem volt egyértelműen besorolható a megadott típusokba. Fenntartó szerint az önkormányzati iskolák vannak többségben a mintában. Az egyéb fenntartású iskolák száma olyan csekély, hogy a fenntartó szerinti megoszlást a legtöbb kérdésben statisztikai okok miatt nem lehetett alkalmazni. Meg kell még jegyeznünk, hogy a kitöltött kérdőívek egy részében az alapadatok nem egyeztek a megyei Pedagógiai

Intézet adataival (pl. a kódolás során nem lehetett megállapítani, hogy az iskola hány évfolyamos, vagy milyen típusú), illetve az iskola másképpen sorolta be magát, mint ahogy a megyei Pedagógiai Intézet számon tartotta. Viszonylag sok volt egyébként is a megválaszolatlan, illetve nem elég pontosan megválaszolt kérdés, de ez az önköltős kérdőívek esetében Magyarországon megszokott arányt nem haladta túl.

FŐBB HIPOTÉZISEK

A kutatás feltételezte, hogy az országos szinten nem egységes a gyermek-és ifjúságvédelmi felelős törvényben szabályozott alkalmazása. Az iskolák jelentős része nem az előírásnak megfelelően tölti be a gyermek-és ifjúságvédelmi felelős státuszt. Ebben a kérdésben jelentős regionális eltéréseket is feltételeztünk, azaz az ország gazdaságilag leszakadó régiói, illetve az aprófalvas települések kevésbé tettek eleget törvényi kötelezettségüknek. Feltetésünk volt, hogy az egyes iskolatípusok eltérő mértékben alkalmaznak szociális szakembereket. Éppen a sok problémával küszködő iskolatípusokban (szakképző és szakiskola) van kevesebb speciális szakember. Feltételeztük továbbá, hogy az iskola és a gyermekjóléti szolgálat közötti kapcsolat formája és módja nincs szabályozva, így együttműködésük is esetleges lehet, sok iskolában nem kölcsönös észlelő-jelző rendszerként működik a problémák minél előbbi észlelése érdekében.

A GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELEM ISKOLAI SZABÁLYOZÁSA

Az 1996-os közoktatási törvénymódosítás előírja, hogy az iskoláknak a pedagógiai programjukban kell meghatározni a gyermek-és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladataikat. Vizsgálatunkban először is arra kerestünk választ, hogy ennek a törvényi előírásnak az iskolák mekkora hányada tett eleget.

5. táblázat

A gyermekvédelem iskolai szabályozásának módjai (több említés is előfordulhat)

Elnevezés	említések aránya az iskolák százalékában
pedagógiai program	91
külön program	20
osztályfőnöki munkaterv	33
szervezeti szabályzat	44

A táblázat adataiból látható, hogy a vizsgálatban részt vett iskolák 91%-a a törvényi előírásnak megfelelően a pedagógiai program egy fejezetében határozza meg az iskolai gyermekvédelmi munkára vonatkozó alapvetéseit. A gyermekvédelmi munka szabályozására használt második leggyakrabban említett dokumentum (44%) a szervezeti- és működési szabályzat. Ez a szabályozási forma alapvetően az iskolák és a külső intézmények kapcsolattartásának szabályozására szolgál. Erre a külső intézményekkel való kapcsolattartás kérdéseiről még részletesebben kitérünk. Minden harmadik iskola az osztályfőnöki munkaterv-

ben (is) rögzíti a gyermekvédelmi feladatokat. Itt jellemzőek az olyan kezdeményezések, amikor az osztályfőnöki munkaközösségek munkaterveikben a tanulók számára veszélyeztetettséget megelőző, felvilágosító, egészségmegőrző órákat terveznek. Külön programot mindössze az iskolák ötödrésze alkalmaz.

Az iskolák átlagosan 1,8 dokumentumban szabályozzák a gyermekvédelmi munkát. A megkérdezett iskolák 4%-a egyetlen dokumentumban sem szabályoz, 5%-a pedig mind a négy dokumentummal rendelkezik. Az iskolák 1/3-a egy dokumentummal, 1/3-a 2 dokumentummal és 22%-a három dokumentummal rendelkezik. A megyék közül Budapest, Fejér megye, Somogy megye és Zala megye iskolái az átlagnál több dokumentummal, Baranya és Pest megye iskolái pedig az átlagnál kevesebb dokumentummal szabályozzák a gyermekvédelmi munkát. Pest megye esetében az átlag alatti dokumentáltság bizonyára magyarázható a megyei Pedagógiai Intézetnek a kutatás ideje alatt történő átszervezésével. Ez gátolhatta, hogy az iskolák megfelelő útmutatást kapjanak a gyermekvédelmi munka dokumentálásához.

ta a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű gyermekek megsegítését célzó feladatokat, legnagyobb arányban Fejér megyében (39%) és Budapesten (30%) található. Az átlagnál lényegesen ritkább ez a dokumentálási forma Jász-Nagykun-Szolnok megyében (9%) és Tolna megyében (10%). Leginkább Csongrád és Komárom-Esztergom megyében (41%), legkevésbé Baranya megyében (26%) jellemző, hogy a gyermekvédelmi feladatok az osztályfőnöki munkatervben is megjelennek.

Az egyes szabályozási formák összehasonlítása, hatékonyságuk mérése, illetve tartalmuk egy-egy iskolán belüli összevetése további vizsgálatok témája lehetne.

A GYERMEKVÉDELMI FELELŐS SZEMÉLYE

A vizsgálatnak célja volt annak megismerése is, hogy az iskolák mennyiben tesznek eleget a közoktatási törvény azon előírásának, miszerint minden iskolában 0.5 státuszban alkalmazni kell gyermekvédelmi felelőst.

A kérdőívet kitöltő iskolák túlnyomó többsége, 96%-a alkalmaz valamilyen formában gyermekvédelmi felelőst, tehát

Az iskolai gyermekvédelmi munkának a pedagógiai program egy fejezetében való meghatározása tekintetében nem találunk lényeges különbséget a megyék között. Az egyetlen eltérést Baranya megyében tapasztaltuk, ahol az iskolák 11%-a nem tett eleget a törvényi előírásnak, és nem rendelkezik ezzel a dokumentummal. Az iskoláknak az a kisebbsége, amelyik külön programként (is) kidolgoz

megfelel a törvényi előírásnak. Az iskolák 83%-ában egy ilyen szakember van, és 13%-ában több is. Előfordult, hogy a kérdőíven a gyermekvédelmi felelősök számát 4, 6 vagy 8 főben jelölték meg. Ezekben az esetekben feltételezhető, hogy az iskolák (jellemzően az általános iskolák) az osztályfőnökök feladatkörébe utalták a gyermekvédelmi munkával kapcsolatos teendőket.

6. táblázat

Gyermekvédelmi felelősök száma a tanulók létszáma alapján

Gyermekvédelmi felelősök száma	Iskola tanulóinak létszáma					
	100 fő alatt	100-299 fő	300-599 fő	600-799 fő	800 fő fölött	Minta átlaga
nincs ilyen	22	3	1	0	0	4
1 fő	75	87	84	81	74	83
több fő	3	10	15	19	26	13
Összesen	100	100	100	100	100	100

Hipotézisünknek megfelelően, jelentős különbséget találunk a gyermekvédelmi felelős alkalmazásában település-nagyság és iskolanagyság szerint. A 6. táblázatból az is látható, hogy a kistérségek kis gyereklétszámú és egyúttal kis pedagógus-létszámú iskoláinak 22%-a nem tudott eleget tenni a törvényi előírásnak, azaz nincs gyermekvédelmi felelősük. A gyermekvédelmi szakemberek nagyobb száma pedig logikus módon a nagyobb létszámú iskolákat jellemzi. A 800 főt meghaladó létszámú iskolák negyed része alkalmaz egyenlő több gyermekvédelmi szakembert. A kis létszámú iskolák esetében a gyermekvédelmi felelős hiányát részben kompenzálja az a tény, hogy az ott tanító pedagógusok minden gyereket jól ismernek, így a problémáik is hamarabb szembetűnhetnek. Ugyanakkor a gyermekvédelmi munka speciális szaktudást, felkészültséget igényel, aminek hiányában a mégoly jó szándékú pedagógus sem oldhat meg komolyabb problémákat.

Az alapfokú oktatási intézmények közül az általános iskolák és diákotthonokban alkalmaznak a legmagasabb arányban gyermekvédelmi felelőst, minden ilyen iskolában van szakember. Ebben az iskolatípusban oktatják és nevelik a tanulásban akadályozott (rég elnevezéssel: enyhe fokú értelmi fogyatékos) gyermekeket. A kérdőívet kitöltő gyermekvédelmi felelősök az iskolájuk összes tanulóját hátrányos helyzetűnek, illetve veszélyeztetettnek tartják fogyatékosságuk miatt. Ezért ezek az iskolák az oktatás mellett kiemelkedő helyet biztosítanak a tanulók és szüleik körében végzett gyermekvédelmi munkának. Az általános iskola és gimnáziumban leginkább az jellemző, hogy több gyermekvédelmi felelőst alkalmaznak. Ebben bizonyára szerepet játszik, hogy két különböző típusú iskola vált egyé, következtetésképp kétféle korosztály problémáit kell az életkori sajátosságokat figyelembe vevő módon kezelni. Ez indokoltá teszi a különböző korcsoportok számára külön gyermekvédelmi felelős alkalmazását. A középfokú oktatási intézmények közül a szakközépiskolák, szakképző iskolák majdnem mindegyikében alkalmaznak gyermekvédelmi felelőst. Erre nagy szükség is van, mivel ezekben az iskolákban az átlagnál magasabb arányban tanulnak többszörösen hátrányos helyzetű gyerekek. Emellett a különböző lakóhelyű, bejáró és vidéki tanulók családi és/vagy személyes problémái együttesen jelentkeznek ezekben az iskolatípusokban. A gyermekvédelmi esetekben a lakóhely szerinti gyermekjóléti szolgálatokkal való kapcsolattartás hiányában az ún. sokproblémás gyerekek is itt várnak helyzetükre megoldást.

A gyermekvédelmi felelősök között a nők aránya 88%, a fér-

fiaké pedig 12%. Férfiakat leggyakrabban a középfokú oktatási intézményekben, ezen belül is a szakképzésben foglalkoztatnak ilyen beosztásban. Ők jellemzően szaktanárok. Azokban az iskolákban, ahol 2 főt alkalmaznak gyermekvédelmi felelősként, az iskolák 2%-ában férfi és nő gyermekvédelmi felelős egyaránt alkalmazásra kerül, így közöttük oszlanak meg a feladatok.

A gyermekvédelmi felelősök jellemzően a 41-50 éves korcsoportból kerülnek ki (41%). A pályakezdő, tanítói vagy szaktanári végzettséggel rendelkező gyermekvédelmi felelősök aránya meglehetősen alacsony (10%), ez összefüggésben lehet az iskolák pedagógiai gyakorlatával. Eszerint a fiatal pedagógusoknak először szakmai tapasztalatokra kell szert tenniük az oktató munkában. Általában ezt követően kaphatnak lehetőséget, hogy a nevelés területén, osztályfőnökként ismerjék meg a tanulókat és családi körülményeiket, valamint az osztályközösséggel kapcsolatos feladatokat a tanórán kívül is. A gyakorlat azt mutatja, hogy csak az ilyen irányú tapasztalatszerzést követően kapnak megbízást gyermekvédelmi tevékenységre. Ha tehát 30 év alatti, azaz pályakezdő gyermekvédelmi felelőst alkalmaz az iskola, akkor az illető többnyire nem pedagógiai, hanem szociális alapképzéssel, így módon gyermekvédelmi szakemberként azonnal „bedobják a mély vízbe”.

AZ ALKALMAZÁS JOGVISZONYA

A felmérés adatai szerint a jelenlegi iskolai gyermekvédelmi szakemberek 27%-a már az 1996-os törvény bevezetése előtt is ebben a munkakörben dolgozott. A gyermekvédelmi felelősök 65%-a a törvény bevezetése óta került alkalmazásra, illetve kapta ezt a munkakört, feladatot. A megkérdezettek 8%-a nem válaszolt az alkalmazás időpontjára vonatkozó kérdésre.

A gyermekvédelmi felelősök 93%-a az iskola, 3%-a a gyermekjóléti szolgálat alkalmazottja, 2% egyéb módon áll alkalmazásban, és 2% esetében nem derül ki a munkáltató. Az iskola által alkalmazott gyermekvédelmi felelősök közül több mint minden tizedik egyúttal a gyermekjóléti szolgálat munkatársa is. Ilyen kettős alkalmazás esetén igen fontos, hogy elkülönüljenek a pedagógiai eszközökkel biztosítható, megelőzést célzó feladatok (mint például a családlátogatás a pedagógus részéről) a szülő rendszeres együttműködését igénylő életvezetési tanácsadástól, mint család gondozói feladattól. Különösen fontos tisztázni a szülővel a pedagógiai és gyermekvédelmi hatásköröket a gyermeke védelembe vétele során alkalmazott hatósági eljárásoknál, illetve a gyermekjóléti szolgálat alkalmazottjaként felajánlott, de a szülő kötelezettségén alapuló szolgáltatások lehetősége esetében (pl. családterápia). Az olyan iskolai gyermekvédelmi felelősnek, aki egyrészt az iskola pedagógusa, másrészt a gyermekjóléti szolgálat munkatársa, magának is megfelelően kell differenciálnia egyes munkaköreinek eltérő feladatait és szabályozási formái között. Ennek hiányában a segítségnyújtási szándékát nem tudja érvényre juttatni, mert a tanulók és szüleik önkéntes segítségkérésének esélyét csökkentheti, ha számukra beláthatatlan következményei lehetnek a tisztázatlan alkalmazási formából adódó beavatkozásoknak.

Budapesten és nagyobb lélekszámú településeken egyáltalán nem fordul elő, hogy a gyermekvédelmi felelősi feladatot a gyermekjóléti szolgálat munkatársa látja el. Ez a kistépülésekre, a községekre jellemző. A települési önkormányzatok gyermekjóléti alapellátás biztosítását szolgáló helyi rendeleteinek kell tartalmazniuk a gyermekvédelmi munkára vonatkozó feladatokat és a szolgáltatást végző személyek munkájának összehangolását. A kistépüléseken a szakemberhiány következtében alakult ki az a gyakorlat, hogy az iskolai és a településszintű gyermekvédelmi feladatok ellátását településenként egy felsőfokú végzettséggel rendelkező személy két munkakörben való foglalkoztatásával oldják meg.

Az „egyéb” kategória jellemzően azt fedi, hogy a települési önkormányzatok védőnőket alkalmaznak a gyermekvédelmi felelős munkakörének betöltésére. Ez leggyakrabban ismét a kistépüléseken fordul elő, ahol kevés a különböző, kötelezően előírt szociális feladatkörök ellátásához szükséges megfelelő felsőfokú végzettséggel rendelkező személy. Így tipikusnak mondható az a helyzet, hogy a szociális végzettséggel rendelkező szakember a településen adódó összes feladatot egy személyben kell, hogy ellássa (ez a hatékonyságot kérdőjelezi meg).

AZ ALKALMAZÁS MÓDJÁ

7. táblázat

A gyermekvédelmi felelős alkalmazásának módja a település lélekszáma szerint

Összevont lakosságszámok	Gyermekevédelmi felelős alkalmazásának módja			
	teljes állású	iskola pedagógusa+ félállás	félállás változatai	gyermekvédelmi szolgálat munkatársa
1 E fő alatti település	1	5	63	30
1001-5000 fős település	2	16	70	13
5001-10 000 fős település	2	30	61	7
10 001-50 000 fős település	2	35	57	6
50 000 fő fölötti település	6	46	47	6
Minta átlaga	3	28	54	11

* A tábla sorai a válaszhiányok miatt nem adják ki a 100%-ot.

Az iskolák mindössze 3%-a alkalmaz teljes állásban gyermekvédelmi felelősként szociális szakképzettségű szakem-

bereket (szociálpedagógusokat, szociális munkásokat), akik leginkább a nagyvárosokban, budapesti kerületekben, illetve a megyeszékhelyeken működő gimnáziumokban és középiskolákban dolgoznak. Ezekben a településeken a szociális szakemberek alkalmazásának esélyét az is növelhet, hogy a szociális szakembereket is képző felsőoktatási intézményeiből kikerülő fiatalok igyekeznek helyben maradni, ezért az adott város iskoláiban helyezkednek el. Feltehetőleg státuszuk kialakítására is nagyobb a lehetőség, mint a kistépüléseken, ahol az iskolák 10%-ában a gyermekvédelmi feladatok ellátását nem egy gyermekvédelmi felelős fél státuszban történő alkalmazásával oldják meg, hanem a pedagógusok kötelező óraszámán felül kerül ellátásra (pótlékkal, órakedvezményrel honorálva), vagy az óraszámot kiegészítve, egyéb alkalmazási módban. Az iskola pedagógusának félállásban gyermekvédelmi felelősként való alkalmazását, mint a törvényi előírásoknak megfelelő formát, az iskolák 28%-a teljesíti. Az ilyen módon alkalmazott iskolai gyermekvédelmi felelősök nem a községek, hanem sokkal inkább a kisebb-nagyobb városok középiskoláiban tanító pedagógusok köréből kerülnek ki. Az iskolák 54%-ában a félállás betöltésének különböző alkalmazási módjait találtuk a kutatás során. A községekben, kistépüléseken, kisvárosokban még ennél is magasabb arányban, 60-70%-ban ilyen módon alkalmazzák az általános iskolák pedagógusait mint gyermekvédelmi felelősöket. Az ilyen esetek felében gyermekvédelmi munkáért járó pótlékban részesül az iskola pedagógusa, mintegy kereset-kiegészítéssel motiválva őt erre a feladatra. Az iskolák 17%-ában a munkatársak megbízatásukat órakedvezményrel látják el, ez a gyakorlat feltételezhető azon pedagógusok alkalmazását, akiknek a kötelező óraszámuk nem éri el a főállású oktató munkához szükséges mennyiséget, ezért a gyermekvédelmi munka végzésének felvállalása egyben a pedagógus főállásban való alkalmazásának feltétele lett. Ezekben az esetekben azonban feltételezhető, hogy nem az elkötelezettség érvényesül a feladatkör betöltésében, hanem az a szempont, hogy az iskola így módon tudja biztosítani pedagógusának a teljes állást. Ez a gyakorlat a gyermekvédelmi munka hatékonyságát feltehetően rontja, a gyermekvédelmi felelős motiváltságát megkérdőjelezi.

A GYERMEKEVÉDELMI FELELŐS SZAKKÉPZETTSÉGE, TOVÁBBKÉPZÉSE

A törvény értelmében gyermek- és ifjúságvédelmi felelősként alkalmazható az iskolatípusnak megfelelő tanító, tanár szakos pedagógus vagy pszichológus, szociális munkás. Ennek megfelelően az iskolai gyermekvédelmi munkát igen eltérő szakképzettséggel látják el a mintába került szakemberek. A megkérdezettek 11%-a nem árulta el szakképzettségét, így az ő szakmai hátterükről nem tudunk semmit. A kérdőíven két létező szakképzettség megjelölésére volt lehetőség, ezzel 695-en éltek, azaz a minta 30%-a. Ennyien tehát biztosan rendelkeznek kettő vagy esetleg több végzettséggel is. A különféle szakmákat öt jellegzetes csoportba soroltuk. (Mivel egy megkérdezett több különféle szakképzettséggel is rendelkezhetett, a következő táblázatban a százalékok összege több, mint 100%.)

8. táblázat

Azok száma és aránya a mintában, akik az adott szak-képzettséggel (is) rendelkeznek

	Az adott képzettséggel rendelkezők száma	Az adott képzettséggel rendelkezők aránya mintában
pedagógus (tanító, tanár, nevelőtanár)	1732	74
tanulást segítő szakemberek (fejlesztő pedagógus, logopédus, gyógytornász, pszichopedagógus)	90	4
lélektani szakemberek	28	1
szociális szakemberek (szociálpedagógus, szociális munkás, gyermekvédelmi ügyintéző)	287	12
Egyéb	222	10

A táblázatból látható, hogy leggyakrabban pedagógus végzettségű személy látja el a gyermekvédelmi munkát. Az egyéb szakképzettséggel (is) rendelkezők aránya a mintában 26%. Különösen aggasztó, hogy milyen alacsony arányban látják el az iskolai gyermekvédelmi feladatokat segítő szakmával rendelkező szakemberek. Meg kell még jegyezni, hogy az „egyéb” kategória igen sok esetben

műszaki tanári végzettséget, esetleg egyszerű érettségit, vagy a gyermekvédelemhez kevésbé kötődő szakképzettséget (pl. grafológus) jelent. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy az iskolai gyermekvédelmi szakemberek egy jelentős részének alapvégzettsége nem idomul ahhoz a speciális feladathoz, amit el kell látniuk. Sok iskola ugyan betölti a gyermekvédelmi felelősi állást, de ezzel csak formálisan tesz eleget a törvényi előírásoknak. A szakemberhiány nyilván csak közép- és hosszú távon enyhíthető egyrészt a graduális képzésben a megfelelő végzettséggel rendelkezők számának növelésével, másrészt a gyermekvédelmi feladatokat (is) ellátó pedagógusok posztgraduális képzésével.

Mindezek fényében igen fontos a kérdés, hogy a szakemberek milyen típusú továbbképzéseken vettek részt, illetve mire lenne igényük. A megkérdezettek 87%-a vett részt valamilyen hosszabb-rövidebb képzésen, továbbképzésen a gyermekvédelem témakörében. A legtöbben (71%) előadást hallgattak, 39%-uk volt témába vágó konferen-

cián, és 42%-uk vett részt hosszabb időtartamú továbbképzésen. Ezek az arányok arra utalnak, hogy a gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek nagyobbik részének szaktudása az utóbbi években legalábbis részben felfrissült. Jellegzetes különbségek adódnak azonban a szerint, hogy az adott iskola milyen típusú településen, illetve megyében van.

9. táblázat

Azok aránya, akik eljutottak valamilyen továbbképzésre településtípus szerint (százalék)

	Budapest	megyei jogú város	egyéb város	közsé
előadás	77	80	77	6
konferencia	57	53	43	2
továbbképzés	52	51	44	3

A táblázatból látható, hogy a kisebb településeken, községekben dolgozó gyermekvédelmi szakemberek a továbbképzés, az információ-felfrissítés szempontjából is hátrányban vannak egyéb településen élő kollégáikkal szemben. Lényegesen kisebb arányban jutnak el az alkalmi előadásokra, konferenciákra, de a szervezett továbbképzésekre is. Közülük kerülnek ki arányaiban is a legtöbben (13%) azok, akik egyáltalán semmilyen továbbképzésen nem vettek részt az utóbbi időben. Nyilvánvalóan fontos lenne megtalálni annak a módját, hogy hozzájuk is eljussanak a szakma újabb ismeretei.

A továbbképzéseken való részvételt megyei bontásban az alábbi táblázat tartalmazza.

10. táblázat

Továbbképzésen való részvétel megyénként

	Van lehetősége részt venni	Nincs lehetősége anyagi okokból	Ninc lehetőségg egyéb okokból
Baranya	79	9	1
Bács-Kiskun	72	12	1
Békés	78	9	1
BAZ	74	7	1
Csongrád	72	15	1
Fejér	79	11	1
Győr-Moson-Sopron	79	8	1
Jász-Nagykun-Szolnok	79	10	1
Hajdú-Bihar	67	12	2
Heves	74	15	1
Komárom-Esztergom	72	11	1
Nógrád	83	10	
Pest	73	10	1
Somogy	78	9	
Szabolcs-Szatmár	74	12	
Tolna	71	15	
Vas	80	6	
Veszprém	83	11	
Zala	75	11	
Budapest	85	5	
Egész minta összesen	76	10	

Az adatok kapcsán azt szükséges megjegyezni, hogy az egyes megyék gyermekvédelmi felelősei igen különböző esélyeket kapnak a továbbképzésen való részvételre. Az átlagnál minden tekintetben előnyösebb helyzetben vannak, többféle információhoz jutnak a budapesti szakemberek. Viszonylag kedvező a helyzete a Baranya megyei, a Bács-Kiskun megyei, a Fejér megyei, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei és a Vas megyei szakembereknek, akik legalább két továbbképzési formában is az országos átlagnál nagyobb számban vesznek részt.

Az sem lényegtelen kérdés, hogy a különféle végzettségű szakemberek milyen diszciplínák ismeretanyagát hiányolják saját tudásukból, milyen jellegű képzésben szeretnének leginkább részt venni. A felkínált képzési irányok a következők voltak: jogi, pedagógiai, lélektani és szociológiai. Általában megállapíthatjuk, hogy a speciális pedagógiai végzettségű gyermekvédelmi szakemberek az átlagnál magasabb arányban szeretnének mind jogi, mind lélektani, mind szociológiai ismereteket szerezni. Úgy tűnik, ők a legnyitottabbak a továbbképzésre, illetve ők érzik leginkább képzettségük korlátait. A legkevésbé a lélektani végzettségűek tartanak igényt továbbképzésre, egyedül jogi ismereteiket szeretnék az átlagnál magasabb arányban bővíteni. Figyelemre méltó, hogy pedagógiai ismereteit valamennyi szakma képviselője elegendőnek érzi, egyformán igen csekély arányban igényelnek pedagógiai jellegű továbbképzést.

Mindezek tükrében figyelemre méltó, hogyan vélekednek a gyermekvédelmi felelősök a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyerekek iskolában nevelésének akadályairól. Gyakori megfigyelés, hogy az iskolák jelentős része igyekszik „megszabadulni” a problémás gyerekektől, és ennek legitim módja a magántanulóvá nyilvánítás. Ezért tértünk ki kérdőívünkben arra a kérdésre, hogy a gyermekvédelmi felelősök milyen esetekben nem tartják megoldhatónak egy gyerek osztályközösségi keretben nevelését. A vizsgált iskolák 54%-ában van magántanuló, bár számuk csekély, az esetek túlnyomó többségében 1-5 fő. Nyilvánvaló, hogy a sokproblémás gyerekek nevelése speciális pedagógiai-szakmai felkészültséget igényel. Nem hihető, hogy ezzel a speciális tudással valamennyi gyermekvédelmi felelősként dolgozó ember rendelkezik. Ennek ellenére a megkérdezett gyermekvédelmi felelősök mindössze 15%-a indokolja a szakemberhiánnyal, és elenyésző hányada, 2%-a a saját szakértelme hiányával azt, ha egy gyereket nem lehet osztályközösségben nevelni. A leggyakoribb indok az osztályközösség érdeke (55%-os említés) és az iskola érdeke (13%-os említés) volt. Figyelemre méltó, hogy az iskolák egyharmada nem válaszolt erre a kérdésre.

A GYERMEKVÉDELMI MUNKA ELLÁTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK

A kutatás célja volt annak megismerése is, hogy az iskolák milyen szinten biztosítják a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős hatékony működésének jogszabályban előírt feltételeit. Ezekről a feltételekről a közoktatási intézményekben az iskola vezetőjének kell gondoskodnia.

11. táblázat

Munkafeltételek a település lakosság száma szerint

Lakosság szám	munkafeltételek megléte			
	külön helyiség	telefon	szakmai folyóirat	szupervízió
1 E fő alatti település	66	89	24	66
1001-5000 fős település	74	92	27	74
5001-10 000 fős település	76	91	36	77
10001-50 000 fős település	79	91	36	78
50 000 fő fölötti település	80	94	42	76
Minta átlaga	76	92	33	75

Az összes iskola háromnegyedében van külön helyiség a gyermekvédelmi munkára. Az átlagnál rosszabb a helyzet a kistelepüléseken, ahol az iskolák egyharmadában a gyermekvédelmi felelősnek nincs lehetősége igénybe venni egy külön helyiséget az esettanulmányokra, illetve azt megelőző előkészítő munkára, személyes konzultációra más szakemberekkel. Emellett a kistelepülések iskoláinak 11%-ában a telefon is hiányzik. Külön helyiség híján pedig ha van is telefon, annak használatára, a telefonon történő konzultációkra az igazgatói irodában vagy a tanári szobában kerül sor. Kérdőívünkben olyan iskolával is találkozunk, amelynek telefon-fővonala az önkormányzatnál van. Ebben és a hasonló esetekben az információk bizalmas kezelése megkérdőjelezhető. Érdekes, hogy a kistelepülések iskoláinak gyermekvédelmi felelősei közül minden ötödik nem is érzi szükségét annak, hogy rendszeresen vagy egy adott időtartamra külön helyiséget vegyen igénybe a gyerekekkel és szüleikkel, tanárokkal való beszélgetésre. Pedig a bizalmas beszélgetésnek, a gyermekvédelmi munkának alapvető feltétele lenne a nyugodt körülmények megteremtése.

Az iskolák mindössze egyharmadának telik arra, hogy szakmai folyóiratokat járasson. Minél nagyobb településről van szó, annál gyakrabban jár ilyen folyóirat az iskolába, de még a legnagyobb lélekszámú települések iskoláinak is csak kevesebb mint felében fizetnek elő szakmai lapra. A kistelepüléseken dolgozók hátránya itt is megmutatkozik. Ők még az átlagnál is kevésbé jutnak hozzá az aktuális szakmai ismeretekhez, a hasznos információkat, lehetőségeket tartalmazó újságokhoz, hírlevelekhez. Az egész minta háromnegyede vesz részt a gyermekvédelmi munkához kapcsolódó szupervízióban, ami pedig a minőségi munka egyik alapfeltétele lenne. A kistelepülések iskoláiban ez az arány még kevesebb, 66%.

ÖSSZEFOGLALÁS, JAVASLATOK

Az iskolai gyermekvédelmi felelősök száma, alkalmazási formája

Az iskolák 96%-a alkalmaz valamilyen formában gyermekvédelmi felelőst. Az alapfokú oktatási intézményeket tekintve az általános iskola- és diákotthonban van a legna-

gyobb arányban gyermekvédelmi felelős. Ezt az indokolja, hogy enyhe fokban értelmi fogyatékosok (mai elnevezés szerint tanulásban akadályozottak) oktatása és a diákotthonban kollégiumi elhelyezésre kerülő gyerekek nevelése is folyik ezekben az intézményekben. Az ebben az iskolatípusban alkalmazásban álló gyermekvédelmi felelősök úgy vélik, hogy az iskolájukba járó gyerekek fogyatékoságuk miatt eleve hátrányos helyzetűek.

A középfokú oktatási intézmények közül a szakközépiskolákban alkalmaznak gyermekvédelmi felelőst. Ezt az indokolja, hogy tanulói problémáinak kezelése a gyerekek lakóhely szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatokkal való kapcsolattartásának hiánya miatt rájuk hárul. A szakképző intézményekben és az általános iskola és gimnáziumokban (az általános iskola szerkezetváltó formájának egyike) azt tapasztaltuk, hogy jellemzően két gyermekvédelmi felelőst alkalmaznak. Ennek háttere, hogy mindkét iskolatípusban két iskolatípus összevonásából egyesített intézményi formában folyik az oktató-nevelő munka. Így a halmozott problémákból és a többfajta populáció együtt neveléséből adódóan több feladat is hárul a gyermekvédelmi felelősökre. Feltehetőleg azért alkalmaznak két gyermekvédelmi felelőst, hogy egymás között megosztva lássák el a feladatokat. Ugyanakkor az iskolák vezetői a gyermekvédelmi szempontból indokolt alkalmazási formával szándékuk ellenére növelik a félállás felezésének különböző alkalmazási módjait a gyermekvédelmi felelősök körében.

A kutatásban részt vett iskolák 26%-ban alkalmaznak a törvény által előírt módon gyermekvédelmi felelőst.

Mivel az iskolákban alkalmazott gyermekvédelmi felelősök száma az iskolák tanulóinak számához mérhető arányban megmutatkozó tendencia, ezért érdemes lenne átgondolni a gyermekvédelmi felelősök alkalmazásának az iskola nagyságát tekintetbe vevő, a tanulói létszám szerinti meghatározását. Meg kellene állapítani az iskolánként vagy iskolatípusonként alkalmazható gyermekvédelmi felelősök számát. A 300 fő feletti iskolákban indokolt lenne két gyermekvédelmi felelős alkalmazása. Annál is inkább szükség lenne egy jogszabályban előírt módosításra a gyermekvédelmi felelős alkalmazásának módjára, mert ezzel megszüntethető lenne az iskolák jelenlegi gyakorlata, a fél státusz törvényi előírásnak nem megfelelő alkalmazási formában történő betöltése.

Jogviszony, alkalmazás, szakképzettség

Az iskolákban a gyermekvédelmi felelősök jelentős része pedagógus végzettségű. Kis számban ugyancsak a pedagógus gyermekvédelmi felelősök közül kerülnek alkalmazásra a kistélepléseken a gyermekjóléti szolgálat munkatársai. A vizsgálat tapasztalatai azt mutatják, hogy ennél az alkalmazási formánál nagyobb számban van írásban is meghatározva az iskolai gyermekvédelmi munkára vonatkozó együttműködés módja, valamint az egyes munkakörökben végezhető feladatok és hatáskörök. Különösen fontos ez, mert az esetleges szerep-és feladat-összevonások csökkenthetik az önkéntesen segítséget kérők motivációját a gyermekjóléti szolgáltatások tekintetében. Összemosódhatnak, azaz nem különülnek el nyilvánvalóan a tanulók és szüleik számára az igénybe vehető lehetőségek – mint

prevenciót célzó gyermekjóléti feladatok és együttműködések – a hatósági intézkedésektől. Egyéb alkalmazási formaként előfordult az is, hogy a gyermekjóléti szolgálat által koordinált észlelő-és jelzőrendszerben közreműködő védőnők kapnak iskolai gyermekvédelmi felelős megbízatást gyermekvédelmi szakember hiányában. Ez viszont a védőnő hatékony munkáját kedvezőtlenül befolyásolhatja a családok bizalmát tekintve.

Kis esetszámban, de jellegzetes formában mutatkozott meg a törvény erejének az iskolai gyermekvédelmi munkára gyakorolt kedvező hatása a fiatal, jellemzően pályakezdő szociálpedagógusok és szociális munkások iskolai gyermekvédelemben való foglalkoztatása terén. Említésre méltó és a gyakorlatban jól kamatoztatható teljes állásban történő alkalmazásuk, melyre az általános iskolákban s még inkább a középiskolákban kerül sor. E szakemberek nemcsak a veszélyeztetettség megszüntetésében, de a megelőző iskolai és településszintű gyermekvédelmi munkában is részt tudnak vállalni, bővíthetik így a pedagógiai eszközökkel megszüntethető beavatkozási lehetőségek számát, támogathatják a gyermekvédelmi felelősök munkáját.

Célszerű lenne az iskolán belüli és az iskolán kívüli együttműködések iskolatípusok szerinti kidolgozása. Kezdeményezni kellene az egyes településeken működő, az iskolai gyermekvédelemben közreműködő intézmények és azok szakembereinek kistérségi együttműködését településtípusok szerint. A meglévő körzeti, városi, megyei ellátás kiterjesztése pl. a szakképző intézetek tanulói számára jelentene megoldást: ne kizárólag lakóhelyük, hanem ideiglenes tartózkodási helyük (ahol ti. tanulmányaikat folytatják) szerint is minél előbb, és a legmegfelelőbb ellátást kapják. Rendeletekkel lehetne szabályozni az egyes munkakörök alkalmazásának módját és feltételeit.

A gyermekvédelmi munka feltételei és a szakmai továbbképzés biztosítása

A gyermekvédelmi munka végzéséhez szükséges tárgyi feltételek előfordulását kérdeztük meg az iskolai gyermekvédelmi felelősöktől, van-e helyiség és telefon, hozzájutnak-e szakmai folyóirathoz, az iskola milyen mértékben és módon biztosít lehetőséget a gyermekvédelmi felelősök továbbképzésére.

A település lakosságszáma, azaz településtípus szerint kialakult tendenciákra mutathatunk rá a kérdéskört illetően.

Külön helyiség és telefonvonal kimondottan a gyermekvédelmi felelős számára nem áll rendelkezésre az iskolákban, és maguk a gyermekvédelmi felelősök sem igénylik. Érezhetően a mindennapi gyakorlatból ered, hogy feltehetőleg nem is különböztetik meg a pedagógiai és a gyermekvédelmi munkához szükséges feltételeket. Ahol tanítanak, ott fogadják bizalmas beszélgetésre tanulóikat és szülőiket, ha szükséges. Mivel jellemzően nem szükséges, ezért feltételezhetjük, hogy jellemzően nem is kerül sor ilyen alkalmakra. További hiány érzékelhető a kistételepüléseken a különböző szakmai kapcsolatok elérhetőségét illetően. Ezt a gyermekvédelmi felelősök azzal próbálják kiküszöbölni, hogy saját maguk szerzik be a szakmai folyóiratokat, ezekből igyekezvén hasznos információhoz jutni.

Annál is inkább motiváltak erre, mivel továbbképzéseken való részvételük is csak kis mértékben biztosított.

A községekben azonban még csak szükségét sem érzik a továbbképzéseknek. Az általános és középiskolák egyaránt jellemzően nem járulnak hozzá sem munkaidő-kedvezménytel, sem helyettesítéssel a gyermekvédelmi felelősök továbbképzéseken való részvételéhez.

Mindenképpen megoldást kellene találni a szakközépiskolákban alkalmazott szakmai tárgyakat oktató gyermekvédelmi felelősök képzésére is. Meg kell szüntetni a gyermekvédelmi felelősök képzettségének esetlegességét, hogy ne a továbbképzés helyett vegyenek részt előadásokon, konferenciákon, hanem a továbbiakban a szakmai fórumokon képviseljék hivatásukat.

A gyermekvédelmi felelősök továbbképzését alkalmazásuk feltételévé kellene tenni. A megyei pedagógiai intézetek képzéseit kistérségi szinten is biztosítani kellene, annak érdekében, hogy a kistételepülések gyermekvédelmi felelősei számára is elérhető helyen legyenek hozzáférhetőek. A finanszírozás biztosítását a továbbképzési keretből kellene az iskoláknak elkülöníteni az iskolai gyermekvédelmi felelős számára. Ezt a kötelezettséget az iskoláknak kellene vállalniuk költségvetési előirányzatukban.

Jegyzetek

- 1 A közoktatásról szóló 1993. évi LXXXIX. törvény és a 1996. évi LXII. törvény 1. számú melléklete
A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994 (IV. 8.) MKM rendelet és módosítása, a 16/1998.(IV. 8.) MKM rendelet
A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv.
- 2 A gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök helyzete Zala megyében, 1999. november, Zala Megyei Pedagógiai Intézet
- 3 A gyermekjóléti szolgálatok, iskolai szociális munkások, és gyermekvédelmi felelősök kapcsolatáról Tolna megyében., Tanulmányok szöveggyűjtemény, Szekszárd 2000., Tolna Megyei Gyermekjóléti Szolgálat
- 4 Iskoláztatási támogatás (Hatásvizsgálati tanulmány), 2000. október, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet és az Országos Egészségbiztosítási Pénztár
- 5 Az iskolai gyermek- és ifjúságvédelem helyzete Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2002, Nyíregyházi Főiskola Neveléstudományi és Szociálpedagógiai Tanszék